# SOCIALIST REALISM AND THE RELATED TERMS

**Alexandru Ecaterina**
**PhD. Student, „Ovidius" University of Constanţa**

*Abstract: Socialist Realism syntagm was used for an aesthetic orientation, a cultural movement centered on doctrine and a method of creative composition. It is also used as a time label of a certain stage of Romanian literature for two decades, at least. At the end of sixth decade (XX century) Socialist Realism was obsolete and the same dogma encapsulated everything under the polysemantic concept of "Socialist Humanism". Terms, such as "Proletkultism" and "Zhdanovism", shed some new light on this topic.*

*Keywords: Realism, Socialist Realism, Proletkultism, Zhdanovism, Socialist Humanism*

Literatura română a perioadei comuniste s-a conturat, mai ales în prima ei jumătate, încorsetată de chingile **realismului socialist**, încât lucrările vizând această perioadă nu pot ocoli teoria acestei ideologii artistice,[1] dogmatic structurată. Din considerente restitutorii s-au scris o mulţime de cărţi despre epoca comunistă. Depărtarea în timp de realităţile evocate prin termenii pe care îi vom lua în discuţie, echivalarea greşită a unor concepte de către publicul larg obliterează înţelegerea acestor lucrări, mai ales că unii termeni tind să se generalizeze, devenind expresii preferate în pofida inexactităţii lor. Ne referim în primul rând la termenul *Proletcultism*, care este folosit greşit ca sinonim al *Realismului socialist.*

Sintagma **realism socialist** leagă două domenii net diferite, (artistic, respectiv politic). Definirea conceptului presupune o situare cultural-artistică şi una ideologică. Teoria **realismului socialist** dispune de o circumscriere cronologică prin al doilea termen şi de o proiecţie estetică, generos cuprinzătoare, prin termenul prim. Încercând să tratăm exhaustiv subiectul, vom selecta câteva definiţii din bibliografia actuală de specialitate şi din două dicţionare ale epocii comuniste.

În *Dicţionarul general al literaturii române* (*DGLR*, 2004, coordonator Eugen Simion) **realismul socialist** este prezentat ca fiind ,,orientarea literar ideologică, adoptată în anul 1934 la primul Congres al scriitorilor sovietici şi importată scriitorilor din ţările aflate în sfera de influenţă a URSS"[2]. Arta de acest tip (desemnată prin termenul secund **socialist**), ce susţinea ideologia partidului comunist, se considera a fi în poziţia cea mai înaintată pe făgaşul legic al dezvoltării revoluţionare şi al evoluţiei istorice. Într-un concert al acţiunilor conjugate, şi scriitorii trebuie să reflecte noua realitate, sprijinind ,,mobilizarea maselor în acţiunea constructivă a noului, educarea oamenilor muncii în spiritul socialismului".[3] Efectul formator asupra cititorilor era miza supremă.

Teoria **realismul socialist** preia principiile realismului de secol XIX (deşi se pretinde o mişcare progresistă), amprentându-le partinic. Coeficientul de originalitate, specificitatea sa ţine de un manifest utopic. Pretinse teme noi, idei originale sunt, din start, încorsetate într-o viziune maniheistă, specifică manifestărilor gnozice, aşa cum era şi ideologia patronatoare.

De o nebuloasă iniţială ţine şi specificitatea metodei de creaţie a noii orientări artistice. Să precizăm că **realismul socialist** este şi numele metodei unice de transubstanţiere a ,,măreţelor" idei

[1] Numită *ideo-estetică* de Eugen Negrici în cartea *Literatura română sub comunism,* Bucureşti: Editura Fundaţiei PRO, 2003.
[2] *Dicţionarul general al literaturii române* (coordonator Eugen Simion) Volumul V, Bucureşti: Editura Univers enciclopedic, 2004, p. 559
[3] *Ibidem, p. 600*



BDD-A29543 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:32 UTC)

în materie fictivă, în produse artistice marcate tezist. Vom detalia prezentând încorsetările presupuse de această orientare estetică după prezentarea definiţiilor.

În *Dicţionarul de termeni literari* (*DTL*, 1976. Institutul de istorie şi teorie literară „George Călinescu") **realismul** este „concepţia artistică literară după care artistul nu trebuie să idealizeze realul, ci dimpotrivă, să-l observe aşa cum este, să-l înfăţişeze obiectiv, ţinând seama de veridicitate, cauzalitate, tipicitate şi de caracterul concret al mediului, al fizionomiilor, al reacţiilor psihice şi al detaliilor"[4], iar **realismul socialist** este definit drept „o modalitate de creaţie artistică, propagată iniţial în literatura sovietică şi având ca trăsătură principală zugrăvirea realităţii în dezvoltarea ei revoluţionară"[5]. În colectivul de redacţie al dicţionarului, coordonat de Al. Săndulescu, apar nume prestigioase: Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Nicolae Balotă, Dinu Pillat. Alături de aceşti critici, un executant zelos al politicii culturale comuniste, Mihai Novicov, semnează articolul definiție din care am selectat citatul anterior. Cele aproape două pagini dedicate intrării **realismul socialist** merită citite, așa că vom detalia. Articolul definiție cuprinde un istoric al teoriei **realismului socialist**, motiv de a prezenta câteva nume sonore din „comunitatea de tip nou", Louis Aragon pentru articolele sale, Alexei Tolstoi care considera că modalitatea noii reflectări artistice este un **realism monumental** ori Maxim Gorki care pleda pentru sintagma **romantism**[6] **revoluționar**.

Întrucât dicționarul (*DLT*, 1976) apărea într-o perioadă în care **realismul socialist** era dezavuat, autorul articolului avansează și explicații: „Rezultatele (acestei formule estetice în literatura noastră, n. n.) au fost compromise, în parte, din cauza interpretărilor dogmatice." Mai ales următorul enunț, uluitor de sincer: „Criticii sovietici de azi (adică poststaliniști, în actualitatea dicționarului, s. n.) atribuie deformările dogmatice ale teoriei realismului socialist influențelor nefaste ale cultului personalității." funcționează ca o prefigurare a viitorului imediat al românilor, cu disproporționatul cult al lui Nicolae Ceaușescu.

Era evident că nu se putea renunța la bine construita rețea de transmisie a dogmei, doar pentru că formula **realismului socialist** se arătase găunoasă. Trebuia neapărat păstrată „aspirația comună" a scriitorilor (a se înțelege coercitiva îndrumare):

„În prezent, după cum s-a relevat la ultimele conferințe ale scriitorilor (1968, 1972), aspirația comună de a crea opere conținând tablouri pregnante ale muncii eroice, reflectă adeziunea scriitorilor nu doar la o anume formulă estetică, ci la o concepție atotcuprinzătoare asupra lumii, fapt datorită căruia, ea (formula estetică s. n.) se caracterizează mai adecvat prin termenul ce definește spiritul însuși al epocii– *umanismul socialist.*"[7]

Finalul articolului, cu stilul său greoi, semnalează totuși cel mai important aspect legat de replierea **realismului socialist**, care nu putea fi eradicat, fiind, de fapt, vorba de o concrescență (ideologia concrescută cu estetica). Formula **umanismului socialist**, vrând să exprime poziționarea avansată a comunității, nu era decât conceptul în care s-a camuflat, de fapt, realismul socialist. Termenul-mască, prin care sperau să infiltreze în continuare ideologia, nu a făcut carieră și, ca orice formă goală, a parazitat o vreme sociolectul activiștilor, avizi de găselnițe restauratoare.

Prin termenul prim al sintagmei în discuție este evocată orientarea artistică a **realismului**, care a marcat îndeosebi a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În dicționarul amintit (*DTL*.1976) apare, desigur, și intrarea definiție **realismul**, autorul acesteia fiind coordonatorul dicționarului, Al. Săndulescu. Articolul cuprinde un scurt istoric al curentului artistic, începând cu primul teoretician, francezul Champfleury, care sugera scriitorilor să întreprindă anchete, să adune documente, spre a

[4] *Dicţionarul de termeni literari* (coordonator Al. Săndulescu), București: Editura Academiei RSR, 1976, p. 357
[5] *Ibidem*, p. 360
[6] O realitate artistică, pe care o poți aproxima, deopotrivă, prin doi termeni ce s-au poziționat polemic în istoria culturală (romantism/realism), stârnește nedumerire și suspiciune. Greutatea conceptului nu provenea, așadar, din termenii primi, ci din cel secund, dovadă o altă propunere mai puțin cunoscută (*simbolism socialist*) pe care dicționarul o precizează în enumerare, fără alte detalii.
[7] *Dicţionarul de termeni literari* (coordonator Al. Săndulescu), București: Editura Academiei RSR, 1976, p. 361



BDD-A29543 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:32 UTC)

înfățișa riguros ,,omul de azi în cadrul civilizației moderne”[8]. Romanul era considerat, de aceea, specia cuprinzător ilustrativă a **realismului.** În articol sunt indicate creații realiste, universale și românești și sunt citați teoreticieni din diverse culturi.

Informația este densă în comparație cu definiția termenului în alt dicționar al epocii, care prezintă în mai puțin de două pagini doar **realismul,** nu și **realismul socialist**. Ne referim la *Dicționarul de terminologie literară*, 1970 coordonat de Emil Boldan (București: Ed. Științifică), care, în pofida anteriorității (de 6 ani față de dicționarul amintit *DTL*.1976), nici nu acordă o intrare definiție (separată) realismului socialist.

În prezentarea **realismului**, sintagma **realism socialist** apare în treacăt, într-o enumerare de forme naționale ale orientării realiste, în rând cu verismul italian, de pildă. Autorul definiției, Emil Boldan, (o voce de autoritate a epocii, mentor la vârful învățământului comunist), suferă, conjunctural, de amnezie. Considerăm că poziția pe care i-o rezervă realismului socialist, funcționează ca o abilă epurare a teoriei.

De aceea facem observația că termenul secund al sintagmei (**socialist)** nu trebuie văzut doar ca o referință istorică, prin care orientarea artistică s-ar putea însuma, la o vedere superficială, alături de un **realism** antic, un **realism** al Renașterii etc în sensul general, tipologic. Pentru că **realismul socialist** nu a însemnat doar o producție de tip **realist** în respectivul interval delimitat, ci o retorică ce se revendica realistă într-un câmp literar minat. Un **realism** împotriva naturii sale, desfigurat, deformat ideologic lasă povara clișeului asupra textului, nu senzația realului. Cunoașterea acestei manifestări artistice nefirești (realismul socialist) înlesnește, precum un văl ridicat, înțelegerea funcționării *Literarului*, în genere, și conștientizarea capcanelor literaturii folosite drept instrument ideologic.

Spre a studia această ,,struțo-cămilă”, (hibrid ideo-artistic), acest OZN realist-socialist,[9] trebuie să fim conștienți de versatilitatea istorică a conceptului de literatură. Apelăm la o referință românească, cartea lui Adrian Marino *Biografia ideii de literatură* (1991-2000). Ideologul român spune că literatura glisează frecvent de la vocația specifică spre direcții străine naturii sale. Uneori tinde să se îndepărteze de polul autotelic (eminamente estetic) şi să se robească altor raţiuni. Aşadar, raportul de forţe dintre polul autonom şi cel heteronom, (vocația heteronomă a artelor) devine litigiul unui ,,contencios milenar”.

Cum orice creaţie artistică este circumscrisă prin estetică filozofiei, arta a dezvoltat constant relaţii cu societatea, cu socialul, în general, şi cu puterea politică, ocazional. În anumite epoci, literatura (arta, în general) se înflăcărează de idealuri extraliterare. Râvnind priza maximă la destinatar, animaţi de rolul de luminători ai tuturor, scriitorii joacă uneori, în istorie, rolul de *poeta vates*, de vizionari înainte-mergători. O astfel de deschidere, de ieşire din sine, a artei este confiscată în speța **realismului socialist,** când ideile comunității de gânditori şi aspirațiile scriitorilor (disponibili) tind să fie echivalate cu propaganda partinică.

Prin relaţia literar-social se vădeşte determinismul artei, iar din relaţia literar-politic, militantismul ei. În cazul **realismului socialist,** funcția socială este exacerbată, căci scriitorilor li se cere ajutorul, de fapt, li se pretinde prezența în practica revoluționară. A scrie despre noua realitate era o dovadă de credință, de adeziune. Dacă dovada de fidelitate nu apare înseamnă că artistul se află în eroare, de partea dușmanului. În cazul acestei ideo-estetici, literatura (arta, în general) se află într-o poziție extremă, literatură de voie-nevoie, literatură la comandă.

Fondul creativ este subordonat scopului ,,nobil” (de fapt, extrem de interesat): formarea concepţiei oamenilor noi. Comanditarii culturali sunt obişnuiți doar să dispună cu pretenții tot mai exagerate, de scriitori. Astfel, **realismul socialist** are misiunea (a se înțelege pretenţia) să prezinte şi să ilustreze prezentul (esenţial, necesar, concret) din perspectiva viitorului. O misiune funcționabilă mai degrabă în domeniul SF, decât în viziune **realistă.** Aceasta este doar una dintre ingerințele ideologicului în domeniul artisticului, ceea ce a îndreptățit critica să considere această doctrină

[8] *Ibidem*, p. 358
[9] Alex Goldiș *Critica în tranșee. De la realismul socialist la autonomia esteticului, Editura Cartea Românească,* 2016



BDD-A29543 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:32 UTC)

culturală ,,o estetică imposibilă”[10]. O altă inadvertență era conținută în indicația ca literatura să fie produsul noii concepții a vieții, dar, în același timp, să formeze noua mentalitate, prin cărți specifice, în rândul cititorilor. După cum rapid s-a dovedit, cultura **realismului socialist** ajunge a fi chiar negaţia **realismului,** prin crunta încorsetare. Formulele şablonarde sunt la antipodul realităţii fictive, proaspăt izvorânde.

Marxism-leninismul reprezenta baza ideologiei sovietice. În estetica marxistă, o atitudine **realistă** era poziţionarea polemică, în literatură și critică, față de moștenirea capitalistă, față de modernism și manifestările numite formaliste. Noua artă necesita îndrumare, supraveghere, spre a nu pica în păcatul **antirealist.** O creaţie artistică veritabilă era considerată doar cea conectată actualității, celei ideologice, evident.

Literatura **realismului socialist** conserva conceptul-cheag, **tipicul,** element definitoriu al realismului. Formula artistică a prezentării ,,caracterelor tipice în împrejurări tipice” devenise un dicteu automat al epocii. Eugen Negrici consideră că ,,ideo-critica” din primii ani ai **realismului socialist** și ,,proza anexă” (a ideo-criticii) au fost atente ca personajele și împrejurările să nu fie niciodată altfel decât tipice: ,,Tipicitatea decurgea din apartenența la o clasă și din poziția pe care o ocupa personajul în focul luptei de clasă.”[11]

Treptat, comanditarii ideologi vor echivala realitatea cu ficțiunea convenabilă, folosind-o pe cea secundă ca argument triumfalist: ,,O uluitoare capacitate de reducție (prin tipicitate, s.n.) care anulează însăși posibilitatea existenței particularului, o atât de puternică tipizare politică a realității, o astfel de perseverență în a crea realitatea dorită și, până la urmă, chiar a crea *realitate* (s.a.) depășesc cu mult tot ce s-a făcut de-a lungul mileniilor în materie de mistificare ideologică a vieții”[12]

**Realismul socialist** a devenit şi eticheta nominală a intervalului 1947-1965 (în *Istoria critică a literaturii române* a lui Nicolae Manolescu ori 1948-1964 în alte periodizări literare, deoarece în această perioadă a fost doctrina culturală oficială. Nu putem, evident, fixa anul (fie 1964, 1965) ,,decesului” respectivei ideologii, dar constatăm că, în a doua jumătate a deceniul VII, referințele critice prin această sintagmă dispar. Pentru etichetarea estetică a perioadei, în analizele postcomuniste, s-au folosit și termeni concurenţi precum **proletcultism**, **jdanovism**. Întrucât primul e folosit greșit, iar al doilea ține de o realitate istorică, alegem să îi definim, în acest moment al prezentării.

**Proletcultismul,** format de la termenul rus *Proletkult*, (numele unei grupări literare) a fost abuziv folosit în referințe postcomuniste românești, tinzând să eticheteze întreaga perioada comunistă a artei românești. Referința la **realismul socialist** prin termenul concurent apare și în titlul unor lucrări bine primite în dezbaterea culturală: Marin Nițescu, *Sub zodia proletcultismului. Dialectica puterii* 1995 și Liviu Țeghiu, *Proletcultismul românesc.* 2000.( Am putea să considerăm acceptabilă o explicație prin care termenul ar fi atribuit inversat. O motivație de tipul: De ceea ce afirmau că se delimitează și ponegreau, tocmai de aceea s-au dovedit vinovați.)

În spațiul publicului neavizat, cuvântul a ajuns să circule într-un sens vulgar, încât cei care nu erau familiari cu referința originară l-au decriptat incorect, însemnând o atitudine pro/cult al proletariatului prin capcana *false friend.*

Să elucidăm sensul cuvântului folosit în timpul **realismului socialist**, apelând la un dicționar al epocii comuniste din care am selectat anterior definiții (*DTL.*1976). Adjectivul **proletcultist,** conotat negativ, evoca o realitate politică precisă, legată de gruparea rusă *Cultura proletară* condusă de A. A. Bogdanov. Tot Mihai Novicov semnează definiția termenului, o prescurtare de la denumirea rusă a organizației (*Proletarsckaia cultura*), activă în preajma revoluției din Octombrie, în perioada inițială a culturii sovietice. Acest grup literar considera că nu se poate prelua din trecut

[10] Régine Robin, sociolog francez, lansează sintagma prin cartea sa *Le réalisme socialiste – une esthétique impossible*, 1987.
[11] Eugen Negrici *Iluziile literaturii române*, București: Editura Cartea românească, 2003, p.142
[12] *Ibidem*



BDD-A29543 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:32 UTC)

decât experiența tehnică, întrucât negarea a ceea ce fusese anterior (oricum diametral opus) era condiția formării unei culturi noi, proletare. Atitudinea nihilistă a organizației (conform dicționarului) ar fi fost motivul pentru care Lenin a criticat-o, mai ales că tezele marxiste referitoare la moștenirea culturală spuneau contrariul.

Explicația repudierii *Proletkult-ului* trimite în derizoriu, în pofida altor erori contorizate: ,,**Proletcultismul** definește o anume atitudine față de problemele artei și culturii, o interpretare îngustă și sectară a dorinței de a da creației un conținut proletar, singura sursă de inspirație fiind procesul de producție, reflectat adesea în mod simplist și vulgarizator, ceea ce duce la nesocotirea specificului creației artistice"[13]. Iar precizarea că punctele de vedere **proletcultiste** au apărut și la noi în primii ani după 23 August 1944 este eronată, perioada precizată fiind abia debutul influenței sovietice în România. Pe durata anilor 1945,1946, scriitorii români beneficiau de ultimul pasaj de libertate, opunându-se activismului suspect pe care puterea îl pretindea, prin dezbaterea din presă pe tema crizei culturii, de exemplu.

Autorul articolului subliniază faptul că termenul a suferit o extindere a sensului, (o silită generalizare, spunem noi), fiind calificată drept **proletcultistă**, ,,orice atitudine dogmatică și sectară, de nesocotire a valorilor artistice".[14]

Un avizat cunoscător al perioadei, Sanda Cordoș, prezintă ,,inamicii" **realismului socialist** în cartea *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică,* (2012): ,,În numele realismului socialist au existat campanii cu **proletcultismul** (în 1951-1952), cu adevărul integral (în 1956) și cu revizionismul (începând din toamna anului 1956).[15]

Amintim câteva din definirile **proletcultismului,** avansate de autoritățile vremii comuniste, apelând la surse primare inserate în analizele Sandei Cordoș (*Literatura între revoluție și reacțiune*, 1999) și ale Anei Selejan (*Literatura în totalitarism*, 1994) spre a vedea cum diversitatea opiniilor ambiguizează termenul. Astfel, la Plenara CC al PRM din17 februarie 1951, Mihai Beniuc afirmă că tendințele șablonarde, prezente în unele creații sunt semnul slăbirii combativității adică un fel nou de proletcult. Însă Leonte Răutu, la Sesiunea științifică a Academiei din același an, vede altă față a proletcultismului: tendința de negare a moștenirii culturale, ridiculizată și de Stalin. Mai târziu, în 1971, la o întâlnire cu scriitorii, Marin Preda echivalează **proletcultismul** cu idilismul, o eroare de viziune, semnul unei debranșări de la realitatea vremii.

Variatele definiții, atât de disparate, pulverizează sensul, păstrând doar conotația negativă. Însumând orice deviație culturală, termenul demonizat, **proletcultismul** ocupă poziția inamicului necesar, activând, la nevoie, o stare de vinovăție care să justifice puseurile combative ale păzitorilor dogmei.

Considerăm necesar să prezentăm și termenul **jdanovism**, propus de criticul clujan Sanda Cordoș în *addenda* cărții *Literatura între revoluție și reacțiune*, 2002, intitulată atât de tranșant: *Proletcultismul n-a existat.* Adică nimic din natura teoriei proletcultiste originare nu a ajuns în spațiul românesc, nici ecouri în timp real, nici ulterior, oricum nimeni nu ar fi îndrăznit să reanalizeze o situație repudiată de Lenin.

Însă evocarea nemeritată a Proletkult-ului (orice reamintire funcționează ca o reclamă) prin frecvența folosirii termenului **proletcultism** o determină, probabil, pe Sanda Cordoș să promoveze termenul **jdanovism,** (pe care și noi îl creditățm), reconstituind realitatea istorică a transplantării ideo-esteticei sovietice.

**Jdanovismul** este derivat de la numele lui A. A. Jdanov, ,,strategul" sovietic al dogmei, care a pecetluit rudimentar **realismul socialist,** exportat în literaturile țărilor-satelit ale URSS. Ideolog de grad inferior, Jdanov, activează câteva idei ale mentorului său, comisarul Anatol Lunacearski, cel în seama căruia lăsase Lenin problemele literare. Sinistrul raport al lui Jdanov, (*Raport asupra*

[13] [13] *Dicționarul de termeni literari* (coordonator Al. Săndulescu), București: Editura Academiei RSR, 1976, p.350
[14] *Ibidem*
[15] Sanda Cordoș *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică,* București: Editura Cartea românească, 2012, p. 23



BDD-A29543 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:32 UTC)

*revistelor ,,Zvezda" şi ,,Leningrad"* din 1946), girat de Stalin, îl aduce într-o poziție de autoritate, raportul devenind model de execuție critică a celor care ar fi amenințat puritatea ideologică. Acesta a fost publicat rapid în revistele românești (broșura a apărut la Editura PCR, în 1947) și a fost evocat mai mult decât discursul său despre realismul socialist, de la primul Congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici din 1934.

Sanda Cordoș apreciază că raportul a funcționat în spațiul românesc ca o dogmă sacrosantă, încapsulând, printr-o neavenită transplantare, idei din articolul lui Lenin, *Organizaţia de partid şi literatura de partid*, (1905). Jdanov a impus direcția artistică a **realismului socialist** din poziția politică a singurilor ,,deținători ai adevărului", cei aflați în lagărul comunist. Spaţiul de inspiraţie al creatorilor era drastic limitat. Din start funcționa cenzura viziunii optimiste a autorului, apoi cea a tematicii şi a personajelor. Doar eroii claselor progresiste desființau dușmanii de clasă, într-o strictă dozare alb/negru. Producțiile literare au început să fie sufocate de stricta tutelă a principiilor partinice.

Îndreptățitul termen **jdanovism,** nume al acestei înguste abordări culturale, rămâne utilizabil în spațiul cercetătorilor avizați. Așadar, varianta ,,jdanovistă" a **realismului socialist** sovietic, implantată și în spațiul cultural românesc, cu efect perplex asupra utilizatorilor s-a cimentuit în mentalitatea zguduită de nesiguranță, de obtuze aprecieri, a celor ani.

Când referinţele staliniste şi **jdanoviste** au căzut sub obroc, programul artistic era deja formatat. Ideologii au mimat doar o revizie, revendicându-se de la ,,prestigiosul" marxism-leninism, prin subterfugiul unui anacronism.

La jumătatea deceniului al VI-lea (secolul XX), **realismul socialist** era bine înrădăcinat în arta românească ca unica metodă de creație, în pofida viziunii rigide. Falimentul lui era evident, însă, abia peste un deceniu, critica a început să demonteze cu precauție acest tipar încorsetant.

## BIBLIOGRAPHY

BESANÇON Alain, 2007, *Originile intelectuale ale leninismului,* Bucureşti, Editura Humanitas.
BOIA, Lucian (Coordonator), 1998, *Miturile comunismului românesc,* Bucureşti: Editura Nemira.
CERNAT, Paul; MITCHIEVICI, Angelo; STANOMIR, Ioan; 2008, *Explorări în comunismul românesc,* Iaşi: Editura Polirom.
CERNAT, Paul; MITCHIEVICI, Angelo; STANOMIR, Ioan; MANOLESCU, Ion, 2001, *În căutarea comunismului pierdut,* Piteşti: Editura Paralela 45.
CORDOŞ, Sanda, 2012. *Lumi din cuvinte (Reprezentări şi identităţi în literatura română postbelică),* Bucureşti, Editura Cartea Românească.
CORDOŞ, Sanda, 2001. *Literatura între revoluţie şi reacţiune,* Cluj: Editura Biblioteca Apostrof
CRISTIAN, Vasile, 2010, *Literatura şi artele în România comunistă 1948-1953*, Bucureşti: Editura Humanitas.
CRISTIAN, Vasile, 2011. *Politici culturale comuniste în regimul lui Dej,* Bucureşti: Editura Humanitas.
MARINO, Adrian, 1994, *Biografia ideii de literatură* Volumul III, Cluj: Editura Dacia.
NEGRICI, Eugen, 2003, *Literatura română sub comunism,*Volumul I Proza, Bucureşti: Editura Fundaţiei PRO
SELEJAN, Ana, 1994, *Literatura în totalitarism,*Volumul I, Sibiu: Editura Thausib
TISMĂNEANU, Vladimir, 2005, *Stalinism pentru eternitate*, Postfaţă de Mircea Mihăieş, Bucureşti: Editura Polirom.
TISMĂNEANU, Vladimir, 2011, *Despre comunism. Destinul unei religii politice,* Bucureşti, Editura Humanitas.
*** *Dicţionarul de terminologie literară*, 1970, (coordonator Emil Boldan) Bucureşti: Editura Ştiinţifică



BDD-A29543 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:32 UTC)

*** *Dicţionarul de termeni literari*, 1976, (coordonator Al. Săndulescu), Bucureşti: Editura Academiei RSR
*** *Dicţionarul general al literaturii române*, 2004, (coordonator Eugen Simion) Volumul V, București: Editura Univers enciclopedic



BDD-A29543 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:32 UTC)